

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-0669220	Datum opzoeking:	10/06/2026
Referentienummer:	Bejats 11, 3770 Kanne-1	Zoekdata:	73035A0429/00E000
Perceel:	73035A0429/00E000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Riemst afdeling RIEMST 5 AFD/KANNE/, sectie A met perceelnummer 0429/00E000 [73035A0429/00E000]

Informatievraag: Beschermd onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is geen beschermd onroerend erfgoed

Legende

■ Cultuurhistorische landschappen	■ Monumenten
■ Archeologische sites	■ Overgangszones
■ Stads- en dorpsgezichten	

Informatievraag: Vastgestelde inventaris onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Kanne met het plateau van Caestert, de Tiendeberg en de Muizenberg: (detail zie bijlage)

Legende

■ Landschapsatlas	■ Archeologische zones
■ Landschapelijk erfgoed	■ Bouwkundig erfgoed

Informatievraag: Erfgoedlandschap (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is niet opgenomen in het erfgoedlandschap

Legende

- Landschapelijk erfgoed

Informatievraag: Unesco werelderfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is niet opgenomen in de Unesco Werelderfgoedlijst

Legende

- Bufferzones
- Kernzones

Informatievraag: Gebieden geen archeologie (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend erfgoed is niet opgenomen in gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt

Legende

- Gewestelijk
- Gemeentelijk

Informatievraag: Erfgoed plannen (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen erfgoed plannen

Legende

- Beheersplannen
- Onroerenderfgoedrichtplannen

Informatievraag: Wetenschappelijke inventaris onroerend erfgoed (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- **Kanne met het plateau van Caestert, de Tiendeberg en de Muizenberg:** Landschappelijk (detail zie bijlage)

Legende

- Archeologische erfgoed elementen
- Archeologische erfgoed gehelen
- Bouwkundig erfgoed elementen
- Landschappelijk erfgoed elementen
- Landschappelijk erfgoed gehelen

Informatievraag: Archeologienota's (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen goedgekeurde archeologienota's

Legende

- Archeologienota's

Informatievraag: Eindverslag archeologie (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen eindverslagen van archeologisch onderzoek

Legende

 Eindverslag archeologie

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Beschermd onroerend erfgoed

De minister bevoegd voor onroerend erfgoed kan een goed beschermen als het door de erfgoedwaarden van algemeen belang is. Het moet minimaal in de staat blijven waarin het zich bevond op het moment van de bescherming.

Is het onroerend goed beschermd, dan gelden er verschillende specifieke juridische (per monument, stads- of dorpsgezicht of cultuurhistorisch landschap) gevolgen om het behoud ervan te garanderen. Bovendien kan je beroep doen op verschillende vormen van financiële ondersteuning.

Er zijn vier mogelijke vormen van bescherming: een beschermd monument, een beschermd cultuurhistorisch landschap, een beschermd stads- of dorpsgezicht en een beschermde archeologische site. Binnen elk van deze statuten is het mogelijk om een overgangszone in te stellen. Zo'n zone ondersteunt de erfgoedwaarden van het beschermde goed.

Vastgesteld onroerend erfgoed

De vaststelling van een inventaris is één van de instrumenten die de Vlaamse overheid kan inzetten om onroerend erfgoed te behouden. Hiermee bevestigt de bevoegde minister dat alle erfgoeditems op een vastgestelde lijst erfgoedwaarde bezitten en nog altijd bewaard zijn. Bij een vastgesteld item moet de overheid, eigenaar of beheerder rekening houden met rechtsgevolgen. De rechtsgevolgen zijn minder uitgebreid dan bij een beschermd erfgoed. Bovendien gelden voor alle vastgesteld bouwkundig en landschappelijk erfgoed in Vlaanderen eenzelfde set rechtsgevolgen.

Het onroerenderfgoeddecreet voorziet bevoegdheid voor steden en gemeenten voor het inventariseren van bouwkundig en landschappelijk erfgoed. De Vlaamse overheid inventariseert het archeologisch erfgoed, varend erfgoed en de landschappelijke gehelen (Landschapsatlas).

Erfgoedlandschap

Anders dan bij een bescherming of vaststelling van een onroerend goed verloopt de procedure van een erfgoedlandschap via de regelgeving Ruimtelijke Ordening. Als er voor een gebied een RUP wordt opgemaakt, kan de plannende overheid (gemeente, provincie of Vlaanderen) ervoor kiezen om hier ook een erfgoedlandschap in af te bakenen. Zo kunnen er stedenbouwkundige voorschriften gekoppeld worden aan het erfgoedlandschap waarmee ingezet wordt op erfgoedzorg. Wordt je goed erfgoedlandschap, moet je rekening houden met zorgplicht.

Unesco werelderfgoed

De Werelderfgoedconventie van 1972 betracht cultureel en natuurlijk erfgoed dat van unieke en universele waarde is voor de mensheid, te bewaren en te ontsluiten voor toekomstige generaties. Meer dan 190 lidstaten hebben deze Conventie ondertekend. België is sinds 1996 ook partij bij het Werelderfgoedverdrag. Zowel cultureel als natuurlijk erfgoed, als erfgoed dat daarvan een gecombineerde vorm is, kan voor de Werelderfgoedlijst worden voorgedragen. Vlaanderen telt momenteel zeven beschermingen op de Werelderfgoedlijst: een serie van 13 begijnhoven en van 26 belforten, het atelier Plantin-Moretus, de woning Giuette, de volledige Brugse binnenstad, het Zoniënwoud, de Wortel-Kolonie en begraafplaatsen en herdenkingsites van WO I.

Gebieden geen archeologie

De kaart wordt sinds 2016 periodiek vastgesteld door het agentschap. Op die manier kunnen percelen of gebieden die beantwoorden aan de criteria voor opname op korte termijn op de kaart opgenomen worden. Dit geeft bouwheren, verkavelaars en ontwikkelaars met plannen voor dergelijke percelen de mogelijkheid om vrijgesteld te worden van een archeologisch vooronderzoek, zonder vertraging en bijkomende kosten.

Plannen

Een goedgekeurd beheersplan legt geen actieve verplichtingen op. Het is en blijft een geconcretiseerde beheersvisie voor een erfgoedplaats. Toch heeft het document in zekere mate een 'dwingend' kader waarbinnen je moet blijven: als je werken wil uitvoeren, moeten ze stroken met de beheersdoelstellingen uit het beheersplan. Zijn de beheersdoelstellingen niet meer passend, dan kan je een aanpassing van het beheersplan aanvragen of een nieuw beheersplan opmaken. De geldigheidsduur van een plan is 24 jaar. In bepaalde gevallen heb je een goedgekeurd beheersplan nodig om een erfgoedpremie aan te vragen.

Geïventariseerd wetenschappelijk onroerend erfgoed

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft de expliciete opdracht om al het waardevolle onroerend erfgoed in Vlaanderen te inventariseren. Door de jaren heen zijn er meerdere wetenschappelijke inventarissen opgemaakt over bouwkundig, landschappelijk en archeologisch erfgoed.

Geïventariseerd onroerend erfgoed is opgenomen in een wetenschappelijke inventaris. Zo'n opname heeft geen rechtsgevolgen. Het goed wordt enkel beschreven en gedocumenteerd.

Archeologienota's en nota's

Een bouwheer is in bepaalde gevallen verplicht om een archeologienota toe te voegen aan een vergunningsaanvraag. Hij stelt daarvoor een erkend archeoloog aan om een archeologisch vooronderzoek uit te voeren en een archeologienota op te stellen. Of je verplicht bent een archeologienota toe te voegen aan je vergunningsaanvraag is onder meer afhankelijk van: oppervlakte perceel en bodemingreep, ruimtelijke bestemming van perceel en of het terrein zich situeert in een beschermde archeologische site, in een vastgestelde archeologische zone of in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

Eindverslag archeologisch onderzoek

Bij bouw- of verkavelingsprojecten maakt een erkend archeoloog verschillende verslagen op om archeologisch erfgoed te documenteren. De bouwheer moet aangeven of er archeologisch erfgoed op het terrein wordt verwacht en hoe hiermee zal worden omgegaan. Een vooronderzoek resulteert in een archeologienota of een nota bij een uitgesteld vooronderzoek. Als uit het vooronderzoek blijkt dat een archeologische site verder onderzocht moet worden, volgt een opgraving, uitgevoerd door een erkend archeoloog. Binnen twee maanden na het veldwerk maakt de archeoloog een archeologierapport met voorlopige bevindingen, dat aantoont dat het werk op het terrein is voltooid en de bouwwerkzaamheden kunnen beginnen. Het definitieve eindverslag, met alle onderzoeksresultaten, wordt binnen twee jaar na de opgraving bezorgd.

Wetgeving

Decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 (Belgisch Staatsblad 17 oktober 2013 en 15 april 2014). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Meer info

www.onroerenderfgoed.be

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van het Agentschap Onroerend Erfgoed, Koning Albert-II-Laan 19, bus 5, 1210 Brussel en Digitaal Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootchalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van het Agentschap Onroerend erfgoed via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Bijlage

Informatieaanvraag Onroerend erfgoed

(Referentienummer: Bejats 11, 3770 Kanne-1)

Resultaat opvraging perceel gelegen in Riemst afdeling RIEMST 5 AFD/KANNE/, sectie A met perceelnummer 0429/00E000 [73035A0429/00E000]

Vastgestelde inventaris

Vastgesteld gebied in de landschapsatlas: Kanne met het plateau van Caestert, de Tiendeberg en de Muizenberg

vastgesteld gebied in de landschapsatlas

Beknopte karakterisering

Typologies steengroeven, kanalen (infrastructuur),
watermolens, dorpen, valleiranden, beken,
valleien, plateaus, karstverschijnselen, agrarische
landschappen

Beschrijving

Het gebied Kanne met het plateau van Caestert, de Tiendeberg en de Muizenberg is vastgesteld in de landschapsatlas.

Waarden

Natuurwetenschappelijke waarde

Het voorkomen van de meeste topografische landschapskenmerken voor Droog Haspengouw te verklaren door de metersdikke waterdoorlatende krijtlagen doorspekt met vuursteenbanken in de ondergrond. Vernoemd worden uitgestrekte zacht glooiende leemplateaus, de afwezigheid van oppervlaktewater (bronnen, waterlopen), asymmetrische rivier- en droge dalen en dolinen. Het uitgestrekte netwerk van ondergrondse mergelgroeven, de steile westelijke Jekerhellingen en de uitgraving van het Albertkanaal bieden een venster op de ondergrond. Het zijn bijgevolg ideale locaties voor de studie van de geologische opbouw van het landschap en van de paleontologie. Het Maastrichtiaan krijtgesteente is rijk aan fossielen. Haaientanden, resten van zee-egels, schelpen ... worden frequent blootgelegd. Het warmere microklimaat op de zuidelijk georiënteerde krijthellingen en de continuïteit in het gevoerde beheer liggen aan de basis van de kenmerkende floristische en faunistische rijkdom. Fytogeografisch vormen de krijthellingen, door hun ligging tussen meer zuidelijk en oostelijk gesitueerde krijtgebieden een belangrijke schakel in de geografische verbreiding van groeiplaatsen voor kalkminnende planten. Enkele submediterrane en Centraal-Europese thermofiele plantensoorten bereiken er hun noordwestelijke verspreidingsgrens. Hetzelfde geldt voor een aantal ongewervelden.

Historische waarde

De omgeving van Kanne is een op archeologisch vlak rijke streek. Op basis van de Centrale Archeologische Inventaris werden negen archeologische vindplaatsen uit verschillende periodes geregistreerd binnen de perimeter van de ankerplaats. Sommige werden onderzocht. We mogen met stelligheid aannemen dat er nog veel meer archeologische sites in de omgeving te vinden zijn. De aanwezigheid van vuursteenbanken in de krijtlagen verklaart wellicht ten dele de aanwezigheid van de prehistorische mens. De plaatsbenaming *Caestert* kan afgeleid worden van het latijnse *Castrum* dat legerkamp betekent. Op het plateau van Caestert, bij de eveneens historische Caestert-hoeve, werd in de jaren 1970 door H. Roosens een deel van de gracht en palissade van een versterking onderzocht. Vermoedelijk betreft het een hoogtenederzetting uit de metaaltijden. Op de grens met Wallonië bij de overgang van het plateau naar de valleihelling bevond zich *De Toem*, een Gallo-Romeinse tumulus die echter tijdens opgravingen in 1967 en 1968 volledig werd afgegraven. De ruime omgeving van Kanne is eveneens rijk aan Romeinse vindplaatsen (villa's, tumuli, Romeinse weg, dakpannen, potscherven...). Van voor de verovering door de Romeinen in 57 voor Christus tot op heden was de streek waarschijnlijk vrijwel continu ontgonnen door landbouwers. Archeologische vondsten uit de Gallo-Romeinse periode alsook de nabijheid en het belang van de stad Maastricht versterken dit vermoeden.

De nederzetting Kanne wordt voor het eerst vermeld in 965 als Cannes. Het grondgebied bestond uit twee historische domeinen of bewoningskernen. Opkanne aan de oostelijke Jekeroever waarschijnlijk een prinsbisschoppelijk domein, in 965 door schenking overgemaakt aan het kapittel van Sint-Martinus te Luik dat tot 1795 de heerlijke rechten bezat. Neerkannel stroomafwaarts op de westelijke Jekeroever een allodiale heerlijkheid, afhankelijk van het Allodiaal hof van Luik. Het kasteel van Neerkannel voor het eerst vermeld in 1316, was de verblijfplaats van de heren van Kanne. Elke heerlijkheid had een eigen gemeente met burgemeester en schepenenbank die Luiks recht sprak en een molen. Tijdens de Franse bezetting (1794) worden de twee gemeenten verenigd met als parochie de Sint-Hubertusparochie met kerk te Opkanne. In 1843, bij de splitsing van Belgisch en Nederlands Limburg, wordt onder impuls van de kasteelheer van Neerkanne het kasteel met landerijen bij Nederland gevoegd.

Enkele oorlogsmonumenten herinneren aan de Tweede Wereldoorlog. Het betreft een monument op een bunker langs de

Tiendebergweg die de brug over de Jeker te Kanne moest beschermen, een gedenksteen ter herinnering aan een neergestort gevechtsvliegtuig bovenaan de Tiendebergweg, funerair erfgoed - een militaire begraafplaats (het lers kerkhof) aan de voet van het Zusserdel langs de weg genaamd Meerland, en een bunker te Vroenhoven aan het Albertkanaal. Op de noordelijke helft van het Zusserdel bevinden zich de resten van het zogenaamd 'Duits Kruis', een door het verzet kort na de bevrijding vernield vier tot vijf meter hoog eiken kruis voor 28 gesneuvelde parachutisten tijdens de Duitse invasie op 10 mei 1940. Op de hellingen zijn nog talrijke loopgrachten terug te vinden. Samen met de bunkers maken zij deel uit van de Belgische verdedigingslijnen langs het Albertkanaal, allen onder het commando van het naburige fort van Eben-Emael. Te Kanne op de westelijke Jekerhellingen werd zwaar gevochten. Meer dan tweehonderd Belgische en een dertigtal Duitse soldaten sneuvelden. Talrijke woningen werden vernield.

De aanwezigheid van een historisch bos op het plateau van Caestert; het Overbos. Een tweede historisch bos bevindt zich net over de grens met Nederland; namelijk het bos achter het kasteel van Neerkanne. Tijdens de grote middeleeuwse ontginningsperiode werden zij gevrijwaard omdat zij tot een domein behoorden. Dergelijke eeuwenoude bossen herbergen een kenmerkende onderbegroeiing bestaande uit zogenaamde oude bosplanten. Deze beschikken over een beperkte verspreiding in de ruimte en in de tijd en zijn daardoor zeer kwetsbaar voor habitatverandering. In het Overbos bevindt zich op het plateau het onverharde tracé van de historische weg Luik-Maastricht.

Dankzij een gedurende eeuwen volgehouden begrazing met schapen van de steile westelijke Jekerhellingen met kalkrijke bodem en warm microklimaat worden de er aanwezige historische graslanden, meer bepaald kalkgraslanden, heischrale graslanden en kiezelkopgraslanden met een uniek floristisch en faunistisch belang wegens hun zeldzaamheid, in stand gehouden.

De historiek van de ontginning van de Maastrichtersteen of mergel, een tufkrijtgesteente, vangt aan bij de Eburonen. De klassieke Romeinse schrijvers Marcus Terentius Varro (116-27 voor Christus) en Gaius Plinius Secundus (23-79 na Christus) vermelden in hun respectieve werken 'De re rustica' en 'Historiae naturalis' dat de Eburonen hun akkers vruchtbaar maakten door middel van mergel. Het woord *marga*, van Keltische oorsprong wordt door Plinius overgenomen. Mergelsteen als bouw materiaal werd in de streek ontgonnen door middel van een systeem van loodrecht op elkaar staande gangen en pilaren die zich meestal op een diepte van 6 tot 25 meter bevinden. Onder de Tiendeberg ten westen van Kanne en onder het plateau van Caestert ten oosten van Kanne strekken zich uitgestrekte mergelgroevenstelsels uit. In de stelsels kan men verschillende blokbrekerstechnieken en ontginningsmethoden onderscheiden. De keuze van de methode wordt beïnvloed door onder andere de aard en de samenstelling van het gesteente, de vraag naar en de bestemming van de blokken, de vakkennis, lichaamskracht en gestalte van de blokbreker, de eventuele aanwezigheid van verstoringen in het gesteente,... Naast de volgens een bepaalde techniek of combinatie van technieken ontgonnen stelsels bevinden er zich in het gebied ook nog de zogenaamde 'wilde bergen' of 'boerenbergen' gekenmerkt door opvallende onregelmatigheden, zoals niet loodrecht op elkaar uitkomende gangen en roofofbouw op pilaren zodat hun functie als ondersteunend element dreigt verloren te gaan. Waarschijnlijk werden zij ontgonnen door landbouwers tijdens de wintermaanden. Roofofbouw is een belangrijke oorzaak, naast andere factoren, van instortingen. De lichtgele zachte kalkstenen wanden en plafonds van de groeven, glad ten gevolge van de mergelontginning door middel van zagen, nodigden éénieder uit, zelfs diegenen die nauwelijks konden schrijven, om een teken van hun bestaan achter te laten. Gedurende meerdere eeuwen ontstond aldus, in de door de uitgestrektheid van en de duisternis van het labirint gewaarborgde anonimiteit, een massa cultuurhistorische informatie. Inscripties aangebracht met houtskool of rood krijt, verschaffen ons gegevens over een verleden dat niet op een andere wijze werd overgeleverd. De meestal naïeve tekeningen op wanden en plafonds schetsen ons een beeld van het dagelijkse leven van deze arbeiders die met zeer beperkte middelen en bij de zwakke schijn van een rudimentaire verlichting, een gevaarlijk en zwaar beroep uitoefenden. De mergelontginning is het meest intensief van de 16de tot de 18de eeuw. Daarna neemt de productie sterk af om volledig te verdwijnen in de jaren 1960. De groeven worden dan alleen en in beperkte mate voor de champignonteelt gebruikt. Het gebruik van mergelsteen in de traditionele bouwkunst is belangrijk tot het midden van de 17de eeuw, wanneer Naamse kalksteen de mergelsteen vrijwel volledig als bouw materiaal verdringt. Enkel in de streek rondom de mergelgroeven wordt de steen nog gebruikt tot het begin van de 20ste eeuw. Te Kanne werd het bouwkundig erfgoed praktisch volledig geheel of gedeeltelijk in mergelsteen opgetrokken. Vandaar de benaming 'Het witte dorp'. Langs de Avergatstraat bevinden zich enkele 19e en begin 20e-eeuwse mergel woningen, gedeeltelijk ingebouwd in de steile rotswand van de Tiendeberg.

Esthetische waarde

De asymmetrische vallei van de Jeker met de steile en door droge dalen sterk versneden westelijke helling en de geleidelijk naar het plateau van Caestert oplopende oostelijke helling is een in esthetisch opzicht markante en gaaf bewaarde landschapsgradiënt door zijn vorm, hoogte en contrast met het uitgestrekte leemplateau van Droog Haspengouw. De verscheidenheid in begroeiing, namelijk landbouwteelten op het plateau, bloemenrijke kalkgraslanden op de steile Jekerhelling, graslanden afgewisseld met akkers en hoogstamboomgaarden in de vallei en op de zachtglooiende helling en het beboste plateau van Caestert biedt een hoge esthetische belevingswaarde. Het contrast van de in wit-gele mergelblokken opgetrokken gebouwen, groevewanden en bodem met de omgeving biedt een speciale sfeer. Het meer dan 50 meter diep en zeer steil ingesneden Albertkanaal in de Cannerberg ten westen van de dorpskern van Kanne en in zuidelijke richting de nog diepere doorsteek van Ternaaien (Wallonië) vormen, gezien van op de brug te Kanne, imponerende perspectieven, uniek voor Vlaanderen.

Sociaal-culturele waarde

Omwille van de talrijke mergelgroeven, waarvan er enkele in groepsverband kunnen bezocht worden, de wandel-en fietsmogelijkheden in een aantrekkelijk en in natuurwetenschappelijk en cultuurhistorisch opzicht waardevol landschap. Het gebied maakt sedert 25 september 2005 deel uit van een internationaal wandelroutenetwerk dat zich uitstrekt over Nederland, Vlaanderen en Wallonië. Sedert 2001 behoort de ankerplaats tot het zogenaamde 'Drielandenpark' een samenwerkingsverband van de Nederlandse provincie Limburg, de Belgische provincies Luik en Limburg, de gewesten Vlaanderen en Wallonië, de Duitstalige Gemeenschap in België en de Stadt und Landkreis Aachen. Tot het Drielandenpark behoren het Mergelland (waarvan de ankerplaats deel uitmaakt) de Voerstreek, het land van

Herve, het Hertogdom Limbourg en de Eifel. Als belangrijkste onvervangbare en nauwelijks in geld uit te drukken kwaliteiten worden vermeld: de bijzondere ligging van de regio op de rand van het West-Europese grootstedelijke gebied, Zijn geomorfologische en landschappelijke karakteristieken en de grote culturele diversiteit.

Ruimtelijk-structurerende waarde

De Jeker van oudsher en het Albertkanaal sedert de aanleg vanaf 1930 zijn structuurbepalend voor het landschap. De Jeker erodeerde op natuurlijke wijze een gemiddeld vijftig meter diepe asymmetrische vallei met een steile westelijke en een zwakkere oostelijke helling in het zacht glooiende plateau. Het Albertkanaal, met de ongeveer 50 meter diepe gegraven doorsnijding door de Cannerberg enerzijds en de doorsteek van Ternaaien anderzijds, is een recent, dat wil zeggen sedert de aanleg gedurende de dertiger jaren van de vorige eeuw, bijkomend kunstmatig structurerend landschapselement. Evenwijdig met de Jeker ontstonden de bewoningskernen Op- en Neerkanne. Zij worden getypeerd als gave voorbeelden van lineaire of rijvormige valleisites, meer bepaald bosontginningsdorpen op de grens tussen weilanden en akkers. In dit deel van de Jekervallei komt een uitgesproken cultuurzonatie voor met beemden op de dalbodem, een bewoningsstrook met een hoge concentratie aan huisweiden en boomgaarden onderaan de helling aan weerskanten van de Jeker en hoger gelegen akkerstroken. De voor een volledige cultuurzonatie noodzakelijke bossen worden slechts vertegenwoordigd door het bos achter het kasteel van Neerkanne en het bos op het plateau van Caestert.

Is de aanduiding van

- **Kanne, Vroenhoven (Riemst)** Kanne is gelegen aan de benedenloop van de Jeker, die enkele kilometers verder in de Maas uitmondt. Het Jekerdal, evenals het in 1930-34 aangelegde Albertkanaal, is er diep in het substraat ingesneden, waardoor zeer steile hellingen voorkomen. Tussen de Jekervallei en de Maasvallei is de Sint-Pietersberg gelegen waarvan het landschappelijk meest gave deel het plateau van Caestert is.

Is de omvattende aanduiding van

- **Oudeweg (Riemst)** In de onmiddellijke omgeving van de Heilig-Grafkapel bevindt zich een 24 meter hoge Hollandse linde (*Tilia x europaea*). Bovendien markeert de boom ook het kruispunt van de Kapelstraat met de Muizenberg. De boom is mede door zijn omvang een markant object in de regio.

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/10307>

Beschermingsbesluiten

- **Kanne met het plateau van Caestert, de Tiendeberg en de Muizenberg** - <https://id.erfgoed.net/bsluiten/4510>
Vaststellingsbesluiten

Kanne met het plateau van Caestert, de Tiendeberg en de Muizenberg

Beknopte karakterisering

Typologies steengroeven, kanalen (infrastructuur), watermolens, dorpen, valleiranden, beken, valleien, plateaus, karstverschijnselen, agrarische landschappen

Beschrijving

Fysische geografie

Kanne is gelegen aan de benedenloop van de Jeker, die enkele kilometers verder in de Maas uitmondt.

Het Jekerdal, evenals het in 1930-34 aangelegde Albertkanaal, is er circa 40 tot 50 meter diep in het substraat ingesneden, waardoor zeer steile hellingen voorkomen. De oostelijke dalhelling is doorsneden met droge valleien. Het smalle en langgerekte interfluvium tussen Jeker en Maas is de Sint-Pietersberg (deels gelegen in Luik, Belgisch en Nederlands Limburg), tijdens het quartair gevormd door verticale erosie van deze rivieren.

Op de hellingen dagzomen onder andere krijtformaties van het Maastrichtiaan, vaak ontsloten door ondergrondse groeves. Het Maastrichtiaan krijtgesteente is rijk aan fossielen en heeft dus een paleontologisch belang. Haaientanden, resten van zee-egels, schelpen,...worden frequent blootgelegd. In 1770 ontdekten blokbrekers in de mergelgroeven van de vlakbij gelegen Sint-Pietersberg een reusachtige reptielschedel. Paleontologen brengen deze uitgestorven reptielen momenteel onder in de familie der Mosasauriden of Maasreptielen. In het Limburgse krijtgesteente werden in totaal vijf soorten mosasauriden gevonden. Samen met de Grote Zeeschildpadden waren de Mosasauriden de laatste vertegenwoordigers van de grote reptielen die de aarde bevolkten tijdens het Secundair tijdperk (220-65 miljoen jaar geleden). Het geheel vormt zowel natuur- en cultuurhistorisch als landschappelijk nog steeds een zeldzaam samenhangend geheel. De Sint-Pietersberg vormt als het ware een circa 8 kilometer lange kalkheuvel, bestaande uit krijtlagen, plaatselijk bedekt met fijn zand dat langs de steile Jekershelling zichtbaar is in een nu verlaten groeve. Over het geheel werd gedurende het quartair een laag Maasgrind afgezet en daarna een dunne laag Haspengouwse leem. De krijtformaties in de ondergrond, afgewisseld door vuursteenbanken, verklaren de karstverschijnselen zoals dolinen en orgelpijpen. Hier en daar komen zwerfstenen voor: enorme rotsblokken, afkomstig uit de Ardennen, en tijdens de ijstijden door de Maas afgezet. Het landschappelijk meest gave deel van de Sint-Pietersberg is het plateau van Caestert, dat zich op het grondgebied van Kanne situeert.

De akkers en weiden, loofbossen, struwelen en houtkanten, zowel als de onbegroeide kalkrots vormen een aangename en boeiende verscheidenheid. Eeuwenlang werden de droge kalkgraslanden door mergellandschappen beweid. Door hun ligging en reliëf vertonen de zuidwest georiënteerde hellingen een uitzonderlijk microklimaat.

Cultuurhistorie

Het gebied heeft een rijke vestigingsgeschiedenis. De Centrale Archeologische Inventaris meldt een tiental archeologische vindplaatsen uit verschillende perioden. Er werden niet alleen prehistorische werktuigen gevonden. Het plateau van Caestert herbergde ook een Romeins legerkamp, een Merovingisch klooster met kapel, een middeleeuwse hoeve en burcht, later verbouwd tot kasteel. Thans is enkel de boerderij, op Luiks grondgebied, gespaard gebleven.

Op de grens met Wallonië bij de overgang van het plateau naar de valleihelling bevindt zich een gedurende de opgravingen van 1967 en 1968 volledig afgegraven Gallo-Romeinse tumulus 'De Toem'.

Vanuit de hoogten van de Sint-Pietersberg ontvouwen zich panorama's op de omgeving. Op de voorgrond hoort het Albertkanaal onlosmakelijk bij het zicht op Kanne. Achtereenvolgens doorsnijdt het via een kunstmatig gegraven kloofdal de Sint-Pietersberg, dwarst het de vallei van de Jeker en dringt dan binnen in het Haspengouws leemplateau. Over de sierlijke, betonnen brug in Vroenhoven, beschermd als industrieel erfgoed, gebeurde bij de aanvang van de Tweede Wereldoorlog de invasie van Duitse tanks, nadat eerst het vlak over de taalgrens gelegen en onneembaar geachte fort van Eben-Emael door Duitse zweefvliegtuigen veroverd werd.

Kanne heeft een uitgesproken valleisite en bestaat thans uit twee aaneengegroeide, historische kernen: Neerkanne in het noorden en Opkanne in het zuiden. Het wordt wel eens het 'witte dorp' genoemd. De meeste oude hoeves en woningen zijn gebouwd met de plaatselijk ontgonnen mergelsteen, andere zijn met een kalkcement bestreken en wit geschilderd. Zij benadrukken het landelijke en streekeigen karakter van het dorpsbeeld, traditioneel bepaald door landbouw en mergelwinning. Opmerkelijk zijn onder andere de woningen in het [Avergat](#), de [hoeve Cilissen](#) in de Bovenstraat, de [hoeve Vrancken](#) en de [hoeve Vrijens](#), de [huizen Collijn](#) en de [notariswoning](#), maar evenzeer ook de twee watermolens respectievelijk gelegen in de [Kleine Molenstraat](#) en de [Grenadiersweg](#), de [Heilig-Grafkapel](#), het voormalig rectorshuis of [huis Poswick](#) en de toren van de [Sint-Hubertuskerk](#). Het terrassenkasteel van Neerkanne werd door de scheiding van Belgisch en Nederlands Limburg in 1843 met de omliggende goederen bij de Nederlandse gemeente Wolder gevoegd.

Kanne, veruit de meest toeristische deelgemeente van Riemst, is vooral ook bekend omwille van de mergelgrotten, waarvan sommige in groepsverband bezocht kunnen worden. De bezoeker krijgt er een beeld van het monumentale, het unieke microklimaat en het historische karakter van de vroegere groeves. De mergelgroeves van Kanne situeren zich vooral in de noordwestelijke dalhelling van de Jekervallei (onder andere Muizenberg, Slingerberg, Tiendenberg). De gangenstelsels op Belgisch grondgebied in de Sint-Pietersberg omvatten de Caestergroeve, Ternaaien-Boven en Ternaaien-Beneden, waarvan de ingangen zich echter in de provincie Luik bevinden. Het oudst bekende opschrift "*Lambier le po(n)deur fut ici...*" dateert van 1468. Het bevindt zich in het Belgische gedeelte van het Caestert stelsel. Dit betekent dus dat de groeven ouder zijn. Het woord 'mergel' is van Romeinse, vermoedelijk zelfs van Keltische oorsprong. De Romeinse geschiedschrijver Plinius de Oudere (23/24-79 na Christus) schrijft in zijn *Naturalis Historia* over het "mergelen en kalken van de grond" en het gebruik in Gallië van 'marga' als meststof. Vooral vanaf de 14de eeuw werd de mergelsteen systematisch geëxploiteerd voor de bouw van kerken, burchten, woningen en hoeves. Later werd hij nog in bakstenen gebouwen verwerkt in horizontale speklagen, hoekettingen en lijstwerk. De groeves werden handmatig ontgonnen door zogenaamde blokbrekers. Vaak ontstond een netwerk van ondergrondse galerijen met een oppervlakte van tientallen hectares. Zij bevatten tal van verwijzingen (zoals inscripties, graafkervingen en schilderijen) naar hun gebruik, ouderdom of uitbatingstechniek. Verschillende ontginningsmethoden hebben een verscheidenheid in ondergronds landschap geboetseerd. De mergelzandsteen is echter gevoelig voor verwerking en brokkelt dan snel af, zodat het gebruik ervan vanaf het midden van de vorige eeuw verminderde. Sommige van de gangenstelsels werden gebruikt voor de champignonteelt, die hier rond de tweede wereldoorlog zijn hoogtepunt kende. Naast hun hoge erfgoedwaarde verwierven de groeven recent een functie in het kader van het natuurbehoud als vleermuizenreservaat. De wanden en plafonds van de grotten bieden door hun onregelmatige vormen en het aanwezige microklimaat immers overwinteringsplaatsen (hibernacula) voor vleermuizen.

- Kaart van België, Nationaal Geografisch Instituut, uitgegeven vanaf 1976, schaal 1:25.000, kaartbladen 34/1-2 (Bilzen-Lanaken), 34/3-4 (Smeermaas), 34/5-6 (Tongeren-Bassenge) en 34/7-8 (Visé-Voeren (Fourons)).
- BATS H. 1989: Het Plateau van Caestert. Een monumentaal landschap op de grens van twee landen en drie provincies, *Monumenten, Landschappen & Archeologie* 8.4, 4-25.
- BAEYENS L. 1958: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Herderen 107E*, Gent.
- BREULS T. & DE GROOD E. 1986: *De onderaardse kalksteengroeves van Caestert*, Ongepubliceerd rapport, s.l.
- PAHAUT P. 1960: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Visé 108W*, Gent.
- SCHLUSMANS F. 1990: *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Deel 14n 1. Provincie Limburg, Arrondissement Tongeren, Kantons Riemst-Tongeren*, Brussel.
- VAN ORMELINGEN J. 2004: De schrale graslanden ten westen van Kanne: Cultuur en natuurhistorische beschrijving, *Natuurhistorisch* 93.7, 221-227.
- VAN ORMELINGEN J. 2002: *Landschapsecologie van de westelijke Jekerhellingen in Kanne*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Vrije Universiteit Brussel.

Omvat

- **Bejats, Berkenlaan, Bovenstraat, Brugstraat, Grenadiersweg, Onderstraat, Oude Jekerweg, Oude Tramweg, Oudeweg, Pruisstraat, St.-Hubertusstraat, Statiestraat, Steenstraat (Riemst)** De kern van het dorp Kanne wordt gekenmerkt door clusters van 18de- en 19de-eeuwse gebouwen in mergel. De mergelwoningen bepalen de visuele identiteit van het dorpsgezicht.

Is aangeduid als

- **Kanne, Vroenhoven (Riemst)** Het gebied Kanne met het plateau van Caestert, de Tiendenberg en de Muizenberg is vastgesteld in de landschapsatlas.

Omvat de aanduiding als

- **Avergat, Meerland, Tiendenberg (Riemst)** De straat Avergat te Kanne is met zijn bebouwing beschermd als dorpsgezicht.
- **Castertweg, Silexweg (Riemst)** Deze bescherming betreft de hoogtenederzetting uit de ijzertijd op het plateau van Caestert, met inbegrip van de onderliggende mergelgroeven.
- **Boys, Kleine Molenstraat, Muizenberg, Oudeweg, Statiestraat (Riemst)** De mergelkern van Neerkanne is beschermd als dorpsgezicht.
- **Grenadiersweg (Riemst)** De watermolen te Kanne is met zijn omgeving, ook wel de mergelkern van Opkanne (Opcanne) genoemd, beschermd als dorpsgezicht.
- **Bejats, Berkenlaan, Bovenstraat, Brugstraat, Grenadiersweg, Onderstraat, Oude Jekerweg, Oude Tramweg, Oudeweg, Pruisstraat, St.-Hubertusstraat, Statiestraat, Steenstraat (Riemst)** De kern van het dorp Kanne is beschermd als dorpsgezicht. Dit dorpsgezicht wordt gekenmerkt door clusters van 18de- en 19de-eeuwse gebouwen in mergel.
- **Castertweg (Riemst)** Het plateau van Caestert is het landschappelijk meest gave deel van de Sint-Pietersberg en omvat sporen van een heuvelfort uit de late ijzertijd en mergelgroeven.
- **Avergat, Meerland, Muizenberg, Tiendenberg (Riemst)** Op de Jekerhellingen met hun steile en door droge dalen versneden helling wisselen akkers, een boomgaard, schaarse houtige begroeiingen en bloemenrijke graslanden elkaar af. In dit gebied komen talrijke mergelgroeven voor. Verschillende monumenten herdenken de gevechten van 10 mei 1940.
- **Avergat, Meerland, Muizenberg, Tiendenberg (Riemst)** Op de Jekerhellingen met hun steile en door droge dalen versneden helling wisselen akkers, een boomgaard, schaarse houtige begroeiingen en bloemenrijke graslanden elkaar af. In dit gebied komen talrijke mergelgroeven voor. Verschillende monumenten herdenken de gevechten van 10 mei 1940.

Is deel van

- **Genoelselderen, Herderen, Kanne, Membruggen, Millen, Riemst, Valmeer, Vlijtingen, Zichen-Zussen-Bolder (Riemst)**

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135380>